

ZDSLU

Zveza društev slovenskih likovnih umetnikov
The Slovenian Association of Fine Arts Societies

Charitas, 2012–2014, olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

Jana Vizjak

**Pogled v nastajanje novega ciklusa
Kreposti**

Galerija ZDSLU Ljubljana

16. april – 10. maj 2015

Jani Vizjak je po zaslugi skoraj štiridesetletnega slikarskega delovanja že pripadlo vidno mesto v sodobni slovenski likovni umetnosti. Uveljavila se je z ekspresivno zaznamovanimi kompozicijami, pri katerih je bila ena od osrednjih podobotvornih vlog dodeljena slikarski in risarski gesti kot znamenju velike ustvarjalne energije. Vpogled v razvojno kontinuiteto slikarstva Jane Vizjak odkrije, da je slikarkino študijsko izpopolnjevanje na Umetniški akademiji (Kunstakademie) v Düsseldorfu po formalni plati predstavljalo veliko spremembo. Njene slike so postale barvno, razpoložensko in kompozicijsko umirjene. Težnja po ekspresiji se je soočila s subtilnimi postopki pri urejanju slikovne ploskve. Slikarka je barvo dotlej obravnavala kot materijo in jo nanašala v gostih in težkih nanosih ter jo prepletala oziroma soočala z risbo. Po zaslugi izkušenj, ki si jih je pridobila na düsseldorfski likovni akademiji, je Jana Vizjak lahko na novo določila funkcijo slikovne ploskve, prekrito s tankimi barvnimi nanosi. Temeljno izrazilo je postala barva, ki sooblikuje formalni in pomenski pol slik. Z novimi slikotvornimi postopki in izrazito kolorističnim slikarstvom je povezano slikarkino razumevanje barve kot svetlobe.

Ni moč spregledati dejstev, da so slikarske kompozicije Jane Vizjak vselej virtuozno naslikane in da se slikarkina ustvarjalna zavezanost kljub omenjenemu obratu k novim slikarskim postopkom v bistvenem ni spremenila. Poudariti velja, da je Jana Vizjak z umetnostjo identificirana osebnost oziroma da ji slikarstvo pomeni način umevanja sveta in komuniciranja z njim. S čopičem poslikano platno je možnost izpovedi, ki jo umetnikova roka prenaša na platno, zato je pomembno, da ustvarjalka ostaja zvesta sama sebi.

Vsebinski poudarki, ki so bili na delih Jane Vizjak iz sedemdesetih in osemdesetih let latentno prisotni in zadrževani, so morda prevzeli osrednje mesto. Eden takšnih motivov je podoba Kristusa, ki Jano Vizjak spremlja od konca sedemdesetih let. »*Nezavedno je vstopil na moje risbe ali na moja platna. Drža telesa, razpetega med vertikalo in horizontalo, mi na celovit način omogoča podajanje notranjih občutij, ki so prevedena v slikarski jezik.*« (po: Marijan Zlobec, »Moje slike nagovorijo gledalca v imenu sublimnega« (pogovor z Jano Vizjak), Revija Logos, 15. januar 2003) Jana Vizjak je prepričana, da se religiozna tematika lahko zavezujoče dotika tudi bivanjskih razsežnosti sodobnega človeka. Ciklus upodobitev *Križevega pota*, ki v slikarkini interpretaciji postane *Pot srca*, ni samo prikaz Jezusovega trpljenja, temveč poskus upodabljanja posameznikovega trpljenja, njegove krhke in minljive življenjske izkušnje in drugih globljih človeških doživljanj.

Jana Vizjak se je po zaslugi religioznih ciklusov in slikarskih interpretacij izbranih motivov uvrstila med osrednje predstavnike sodobne sakralne umetnosti. Likovna kritika je tudi pri vrednotenju celotnega slikarskega opusa Jane Vizjak, v katerega se uvrščajo tudi tihožitja, portret, avtoportret in pejsaž, na težnjo po poduhovljenosti, po kontemplativnem značaju njenega slikarstva opozarjala z uporabo izraza sublimno (Meta Gabršek Prosenec, ob razstavi Jane Vizjak v Razstavnem salonu Rotovž v Mariboru in Mestni galeriji v Ljubljani leta 1997).

Prepletanje sugestivne moči in zgodovinskega spomina, ki ga vsebuje sakralna motivika, z občutenji sodobnega časa je prisotno tudi pri ciklusu *Kreposti*. Jana Vizjak je kreposti (npr. človeške kardinalne kreposti v krščanski ikonografiji) namreč razumela tudi in predvsem kot vrednote, ki so potrebne za vzpostavitev moralnega ravnovesja. »*V času, ki ga živimo, sem se vprašala, če znamo naštetih pojme, ki označujejo vrednote. Vrednote so lastnosti človeka, ki ga naredijo plemenitega in boljšega od živali. Zaradi vrednot je naše življenje lepo in ga znamo ceniti in ljubiti! Toda, koliko se vrednot resnično zavedamo, koliko oblikujemo naše življenje po nareku vrednot? Ali gre civilizacijski tok v smeri uveljavljanja vrednot? Ali nam različni mamoni dopuščajo poslušati opozarjanja kreposti-vrednot, ki jih narekuje naša*

vest-srce? Kakšna je misel posameznika v odnosu do sočloveka, ko je vprašanje njegov materialni in osebni napredek? Ali je cilj pomembnejši in ali so sredstva za njegovo dosego vsa dovoljena? Etična vprašanja so tista, ki me zaposlujejo v mojem delu in življenju. Vse misli in besede prelivam v svet likovnega jezika, ki ga podrejam barvi in svetlobi!» (J. Vizjak, opis slikarskega ciklusa *Kreposti* 2011–2014)

Neposredna pobuda za slikanje ciklusa desetih personifikacij kreposti je bil ogled Oratorija San Lorenzo v Palermu. Leta 1570 zgrajeni oratorij krasijo baročne skulpture personifikacij kreposti, ki jih je iz štuka izdelal kipar Giacomo Serpotta leta 1699. Ob soočenju z baročnim ikonografskim programom si je slikarka postavila vprašanje, kako bi lahko z lastnim, modernim slikarskim jezikom upodobila kreposti, ki po motivnem izvoru pripadajo preteklosti.

Ciklus *Kreposti* obsega dvanajst manjših platen (70 x 35 cm), ki jih je Jana Vizjak naslikala najprej, in deset velikih platen (180 x 85 cm), ki so umerjena po velikosti človeškega telesa. Na velikih oljnih slikah na lanenem platnu je predstavljenih deset kreposti: *Obedientia* (vdanost), *Elemosina* (usmiljenost), *Misericordia* (uboštvo), *Charitas* (človekoljubnost), *Paenitentia* (potrpežljivost), *Constantia* (stanovitnost), *Humilitas* (ponižnost), *Fides* (pobožnost), *Veritas* (resnicoljubnost) in *Gloria* (svetost). Ciklus še ni končan. Slikarka ga namerna nadaljevati z upodobitvijo Frančiškove *Sončne pesmi*.

Kreposti ponazarjajo ženske figure, tako kot je znano iz krščanske tradicije, v njih pa bi lahko videli tudi antične vestalke. Slikarka je žene, odete v posvečena bela oblačila, prepasana z napisnimi trakovi, opremila z atributi, pri izbiri katerih je sledila lastnemu razumevanju posamezne človeške kreposti (npr. potrpežljivost – bobenček, usmiljenost – vrtnica, vdanost – riba). Kot praviloma velja za sakralne motive, predstavitev Marije, Jezusa, upodobitve svetnikov in biblijskih legend, lahko njihove izvore iščemo prej v duhovnem kot v fizičnem svetu. Ženske figure Jane Vizjak imajo realističen predznak, vendar slikarka pri slikanju ni uporabila modela. Poudarja, da so človeške figure v njenih slikah »odsvit mojega čutenja in razpoloženja, ki ga izražam skozi govorico teles.« »Vendar je to šele začetek gradnje in nastajanja slike. Figura se mora zliti s slikarskim prostorom in s slikarsko problematiko.« (Jana Vizjak, *Pot srca*, Mohorjeva, Celovec, 2008, str. 52)

Vpogled v postopek nastajanja slikarskih kompozicij Jane Vizjak odkrije, da je slikarkina pozornost usmerjena v oblikovanje celotnega slikovnega polja. Ženske figure, ki ponazarjajo kreposti, so pomenski in vizualni center posamezne kompozicije. Slikarka jih postavlja v različne drže telesa, vselej pa jih je – podobno kot celotno slikovno polje – oblikovala s pretehtanim nanašanjem lazurnih nanosov oljne barve. Barva je nosilka oblike. Personifikacija posamezne Kreposti se poraja iz spleta barvnih ploskev in širokih potez, s katerimi je prekrita celotna površina platna, v ta barvni prostor pa se na nek način tudi vrača, lebdi v njem. Prisotna je težnja po dematerializaciji motivike.

Jana Vizjak je izbrala zahtevne barvne kombinacije (modra, oranžna). Po zaslugi pretanjenega sosledja na prvi pogled nevidnih nanosov jasnih, svežih in svetlih barv se zdi, da so naslikane figure ožarjene z notranjo svetlobo, ki prihaja iz slikovnega prostora. »Iz platna mora sijati luč-svetloba-barva!«, poudarja Jana Vizjak. Podobe žarijo od svetlobe in barv. Barva je svetloba, ki preveva celotno motiviko. Slika lahko na ta način postane imaterialni, duhovni prostor. Jana Vizjak je – z veliko mero umetniške in v enaki meri srčne kulture – uspela vzpostaviti možnost za ponazoritev duhovne atmosfere, vsebin in izkušenj s slikarskimi sredstvi.

Constantia, 2012–2014, olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

Elemosina, 2012–2014, olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

Obedientia, 2012–2014, olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

Veritas, 2012–2014, olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

»Kreposti«,

2012–2014,

olje na lanenem platnu, 180 × 85 cm

Charitas – Človekoljubnost
Obedientia – Vdanost
Elemosina – Usmiljenost
Humilitas – Ponižnost
Paenitentia – Potrpežljivost
Gloria – Svetost
Constantia – Stanovitnost
Fides – Pobožnost
Misericordia – Uboštvo
Veritas – Resnicoljubnost

Jana Vizjak je bila rojena leta 1956 v Ljubljani, kjer je študirala na likovni akademiji in leta 1982 končala slikarsko specialko pri prof. Janezu Berniku. Odtlej ustvarja kot svobodna umetnica. Med letoma 1991 in 1996 se je izpopolnjevala kot štipendistka nemške vlade (DAAD 1991–1993) in nadaljevala študij kot gostja na umetniški akademiji v Düsseldorfu pod vodstvom prof. Gotthard Graubnerja (1993–1996). Posveča se slikarstvu in grafiki. Svoje delo reflektira tudi z besedo in tudi v teoriji. Vse na slikah podreja barvi in svetlobi, »ki se dopolnjujeta v modeliranju in moduli-ranju«; zato je slika zanjo isto kot barva in luč.

Imela je vrsto samostojnih razstav doma in v tujini- v Londonu, na Koroškem, v Düsseldorfu, Berlinu, Dunaju; sodelovala je na pomembnih mednarodnih skupinskih razstavah. Med drugim je prejela študentsko Prešernovo nagrado, nagrado žirije na mednarodnem slikarskem festivalu (Cagnes-sur-Mer), veliko nagrado na razstavi Alpe-Jadran v ljubljanski MGLC in nagrado »Lorenzo de Medici« na mednarodnem bienalu sodobne umetnosti v Firencah. Leta 2005 ji je senat ALU dodelil priznanje pomembnih umetniških del. Prejela je več javnih naročil in se uveljavila tudi kot izvrstna portretistka. Likovno je sodelovala pri več publikacijah; izdala je mapo sitotiskov. Leta 2006 ji je senat Univerze v Ljubljani dodelil naslov docentka za področje slikarstva.

Katalog izdala Zveza društev slovenskih likovnih umetnikov

Zanj **Aleš Sedmak**

Kustos Galerije zdslu **Olga Butinar Čeh**

Spremna beseda *ddr. Damir Globočnik*

Fotografije **Peter Pokorn ml.**

Ljubljana, 2015

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Sponsor razstave

FUTURA